

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

วิทยาลัยครู เป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตครูออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการตราพระราชบัญญัติที่เรียกว่า พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ขึ้น¹ ตามพระราชบัญญัตินี้ วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่งทั่วประเทศได้รับยกฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษา² ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาริชาการ และผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพและวิทยฐานะของครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการศึกษากำหนดมาตรฐานวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม³

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 นี้ ได้กำหนดให้วิทยาลัยครูแบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 ส่วน ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมลุ่มกับภาระหน้าที่และเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ส่วนงานภายในดังกล่าวประกอบด้วย

1. สำนักงานอธิการ ซึ่งให้แบ่งส่วนย่อยออกได้เป็นแผนก และ
2. คณะวิชา ซึ่งให้แบ่งส่วนย่อยออกเป็นภาควิชา⁴

¹พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518, ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 92 (27 กุมภาพันธ์ 2518), : หน้า 23.

²จรูญ ฉลิษฐ์, "แนวโน้มของการฝึกหัดครูในอนาคต" ครูปริทัศน์ 6 (มิถุนายน 2522) : หน้า 14.

³พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518, ราชกิจจานุเบกษา, หน้า 25.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

จะเห็นว่างานลักษณะสำคัญของ วิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัตินี้จะประกอบด้วยงานธุรการ ซึ่งมีสำนักงานอธิการ เป็นผู้ดำเนินการ และงานวิชาการซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญมาก มีคณะวิชา เป็นผู้ดำเนินงาน และมีผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตครูที่มีคุณภาพสูง พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้กำหนดให้มีหัวหน้าคณะวิชา เป็นผู้รับผิดชอบ จัดการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะของแต่ละคณะวิชา เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของอธิการซึ่งต้องรับผิดชอบงานทุกด้านของ วิทยาลัย โดยหัวหน้าคณะวิชาจะกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ เฉพาะสาขาวิชา ไปให้หัวหน้าภาควิชา อีกต่อหนึ่ง

เมื่อมีการกำหนดตำแหน่งหัวหน้าคณะวิชา ไว้ตามพระราชบัญญัติ แต่ไม่ได้มีการกำหนดงานในหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน ไม่ว่าจะตามพระราชบัญญัติ 2518 หรือมีการตราระเบียบข้อกำหนดกฎ เกณฑ์ว่าด้วยงานและหน้าที่ในความรับผิดชอบอย่างชัดเจน บ่อมทำให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเกิดความไม่แน่ใจในงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ถึงแม้จะมีการปฏิบัติสืบเนื่องต่อ ๆ กันมา โดยประเพณี หรือโดยการคิดริเริ่ม หรือโดยข้อตกลงกันอย่างไม่เป็นทางการ เป็นแนวทางอยู่บ้างก็ตาม แบบแผนลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ บ่อมขึ้นอยู่กับวิจยารณญาณหรือการตีความหมายว่าจะเลือกหรือไม่เลือกปฏิบัติตามที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นเห็นสมควร เป็นส่วนใหญ่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน เพียงพอจะใช้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ให้เป็นทางอ้างอิง หรือใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบการทำงานของผู้ดำรงตำแหน่งได้อย่าง เป็นการแน่นอน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการค้นคว้าวิจัยเรื่องนี้ให้ชัดเจน ผลการวิจัยจะทำให้มองเห็นแนวทางในการปฏิบัติงานของหัวหน้าคณะวิชา และจะทำให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะวิชา ได้เข้าใจงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน อันจะทำให้การบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยครู เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ ๆ เพื่อ

1. ศึกษางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา ในวิทยาลัยครู
2. ศึกษางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา ที่ปฏิบัติจริงและตามความคาดหวังของประชากรในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. กำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา ในวิทยาลัยครู

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครู ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518
2. ในการศึกษาเกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครู จะทำการศึกษา เฉพาะในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูจุฬาราชธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ และวิทยาลัยครูสุรินทร์

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

งานในหน้าที่และความรับผิดชอบ หมายถึง งานและภาระหน้าที่ของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครู ซึ่งต้องปฏิบัติตามบทบาทและตำแหน่ง

พระราชบัญญัติ หมายถึง พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518

วิทยาลัยครู หมายถึง วิทยาลัยครูต่าง ๆ ที่จัดตั้งหรือยกฐานะขึ้นตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518

กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง วิทยาลัยครู 8 แห่ง ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูจุฬาราชธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ และวิทยาลัยครูนครราชสีมา

ผู้บริหารระดับสูง หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูที่มีบทบาทด้านการบริหารในระดับต่าง ๆ ได้แก่ อธิการ และรองอธิการ

หัวหน้าคณะวิชา หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบคณะวิชา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518

คณาจารย์ หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูที่ทำหน้าที่สอน นิเทศการสอน เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ วิจัย เป็นที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้บริการชุมชนและสังคม และทำหน้าที่พิเศษอื่น ๆ

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะก่อประโยชน์แก่ผู้นำไปใช้คือ

1. เป็นแนวทางให้ผลการฝึกหัดครูสามารถกำหนดงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. ช่วยให้หัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครูได้เข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนชัดเจนยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางสำหรับการเตรียมโปรแกรมการฝึกอบรมให้หัวหน้าคณะวิชาใหม่ได้รู้จักงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยจะดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ทำการศึกษาขั้นต้นเพื่อกำหนดแนวความคิดเชิงหลักการ หรือเชิงทฤษฎี เพื่อเป็นพื้นฐานในการค้นหางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท ทฤษฎีองค์การ ลักษณะองค์การทางการศึกษา พฤติกรรม มนุษย์ในองค์การ ตลอดจนระเบียบ กติกา รายงานการประชุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. สืบทำโครงการศึกษาเบื้องต้น (Preliminary Study) เพื่อค้นหาแนวความคิดในการวิจัยจากสภาพที่ปรากฏเป็นจริงในสังคมไทย ด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ และสังเกตพฤติกรรมของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครู ซึ่งเพื่อทำการศึกษขั้นต้นจำนวน 4 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูสุนทร เกษม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูสวนสุนันทา แล้วนำผลที่ได้มาประมวลรวมกับผลการศึกษามากข้อ 1 มากำหนดเป็นแนวความคิดหลักสำหรับทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยในภาคสนามต่อไป
3. สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย (Research Instrument) เพื่อตรวจสอบงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชาสำหรับการวิจัยภาคสนามในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องมือนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสัมภาษณ์นั้น เป็นแบบสัมภาษณ์ สำหรับ

1. อธิการ	จำนวน 8 คน
2. รองอธิการ	จำนวน 24 คน
3. หัวหน้าคณะวิชา	จำนวน 24 คน

ส่วนแบบสอบถามจะใช้กับคณาจารย์ในแต่ละวิทยาลัย โดยเลือกอาจารย์จากทุกคณะวิชา คณะวิชาละ 30% ทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้น ได้รับการตรวจแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในวิทยาลัยครุ จำนวน 4 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะทำการ **ปรับปรุงครั้งสุดท้าย**แล้วกำหนดเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยภาคสนามต่อไป

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มประชากรจริงในกลุ่มวิทยาลัยครุภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มา เขียนเป็นข้อกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ ของหัวหน้าคณะ วิชาในวิทยาลัยครุ แล้วนำเสนอเป็นล่วนประกอบในรายงานผลการวิจัยครั้งนี้

ลำดับขั้นในการ เสนอรายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยครั้งนี้จะลำดับการ เสนอรายละเอียด ผลผลการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นในการ เสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 2 หัวข้อการและแนวความคิดในการศึกษางานของหัวหน้าคณะวิชา ประกอบด้วย แนวความคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การ แนวความคิดในการศึกษาบทบาทของบุคคล บทบาทของ วิทยาลัยครูและบทบาทของคณาจารย์ในวิทยาลัยครู โครงสร้างระบบบริหารของวิทยาลัยครู งาน ในหน้าที่ของบุคคลในระดับหัวหน้างานในวิทยาลัยครู หลักและแนวความคิดในการกำหนดภาระ หน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลภายในหน่วยงานต่าง ๆ สรุปงานในหน้าที่ของหัวหน้าคณะวิชา

บทที่ 3 ภาระหน้าที่ของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครู ประกอบด้วยแนวความคิดหลัก ในการศึกษางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะงานในหน้าที่และความรับ รับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชาตามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรที่ปฏิบัติจริงและงานตามความคาด หวัง และงานที่ควรจะเป็นงานของหัวหน้าคณะวิชาโดยตรง

บทที่ 4 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะประกอบด้วย กระบวนการวิจัย การกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณะวิชา และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย